

Nematoder som växtskadegörare

BOK RECENSERAD AV LARS WIIK, HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET SKÅNE

I den nyutkomna boken *Nematoder som växtskadegörare* beskrivs alla de viktigaste nematoderna under svenska förhållanden, deras biologi och lämpliga mot- och bekämpningsåtgärder.

Med praktisk erfarenhet från Statens Växtskyddsanstalt och docent i växtpatologi – särskilt nematologi – var statsagronom Stig Andersson som klippt och skuren för att vetenskapligt utveckla den tillämpningsinriktade nematologin.

Hjälpa växtodlare

I jobbet som statsagronom och chef för försöksavdelningen för nematologi under 25 år på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ingick även att på basis av jordprovsundersökningar hjälpa växtodlare inom jordbruk och trädgård, liksom rådgivare inom jordbruk och trädgård och myndigheter med råd, anvisningar och utlåtande.

Nematodlaboratoriet drivs sedan några år av Hushållningssällskapet Skåne.

I en tabell i boken framgår att det finns drygt 20 släkten med växtparasitära nematoder i Norden. Således finns många nematodarter att förhålla sig till i våra grödor.

På djupet

Boken *Nematoder som växtskadegörare* på totalt drygt 200 sidor är uppdelad på fyra delar. I den första allmänna delen på 27 sidor redogörs för den växtparasitära nematologins utveckling i Sverige, nematoderna som grupp, deras morfologi, fysiologi, biologi, taxonomi, systematik samt ekologi.

I den andra och mest omfattande delen på 143 sidor beskrivs de viktigaste växtparasitära nematoderna, framförallt rot-nematoder (frilevande nematoder, cystnematoder och rotgallnematoder) men även knöl-, lök-, och stjälknematoder, vednematoder, knopp- och bladnematoder, bladgall- och frögallnematoder samt vanliga ej växtpatogena eller ej växtparasitära nematoder i jordprov.

Här ges detaljerade beskrivningar över ett stort antal för jordbruk och trädgård betydelsefulla nematoder som avgörande negativt påverkar avkastningen och dess kvalitet, exempelvis sedentära nematoder (dvs. sådana nematoder där honan sväller upp och sätter sig fast i roten) som havre-, potatis-, bet-, klöver- och morots-cystnematoderna liksom de olika arterna av rotgallnematoder, samt flera frilevande

nematodarter. Utöver våra ”vanliga” nematoder uppmärksammas även arter som nyss påträffats i Sverige samt arter som kan bli problem i framtiden.

I den tredje delen på nio sidor och med rubriken motåtgärder beskrivs allmänt hur nematoder undviks eller bekämpas men detta ingår mer specifikt i bokens andra del under respektive nematodart.

I den fjärde delen på tretton sidor och under rubriken metodik och teknik beskrivs hur provtagningen i fält görs, hur proven förvaras och transporteras, nematodextraktionen ur jord- eller växtprov på laboratorium, identifieringen av nematoder och bestämning av patotyper samt konservering av nematoder och bevarande av nematoddata för framtida bruk.

I boken finns totalt 220 illustrationer, inte minst av skadesymptom såväl i fält som på enskilda plantor, alla av yppersta klass.

I sockerbeter

I boken *Nematoder som växtskadegörare* beskrivs på dryga tio sidor betcystnematodernas förekomst och spridning, biologi, värdväxter, skadebild, resistens och tolerans, patogenitet, populationsdynamik och

motåtgärder på ett intressant och lättförståeligt sätt.

I slutet på 1800-talet upptäcktes den vanliga vita betcystnematoden (*Heterodera schachtii*) i Sverige. Orsaken till den i betfälten observerade "bettröttheten" var funnen. Ungefär hundra år senare (1981) upptäcktes den gula betcystnematoden (*Heterodera betae*) i vårt land. Av de två, är den vanliga vita den mest utbredda och därmed viktigaste skadegöraren. Även i jämförelse med andra växtskadegörande nematoder är den vanliga vita betcystnematoden den allvarligaste och viktigaste att hålla under uppsikt. I en inventering som gjordes av NBR 2006–2008 förekom betcystnematoden i nästan hälften (46 procent) av 90 provtagna fält.

Frilevande nematoder skiljer sig från de på växten fastsittande cyst- och rotgallnematoderna. De frilevande finns i markvätskan, i och runt rötterna som de skadar. Dessa skador som leder till sämre tillväxt och uppkomna sår kan även vara inkörsport för växtpatogena svampar. Kända frilevande nematoder som kan skada sockerbetor är stubbrotnematoder som gynnas under kalla och fuktiga vårar. Även rotsårnematoder och stjälknematoder tillhör de frilevande nematoder som kan skada sockerbetor.

Förhållandevis bra växtföljder, saneringsgrödor, lite ogräs och toleranta sorter hjälper idag till att begränsa förekomsten av nematoder och därmed undviks större skador. Oavsett detta finns all anledning

Nematoder som växtskadegörare

Stig Andersson

att inför odling av sockerbetor analysera jorden och dess förekomst av växtskadegörande nematoder, såväl betcystnematoder som stubbrotnematoder, med tanke på odlingstekniska åtgärder och sortval.

Min rekommendation

Nematoder som växtskadegörare är en mycket omfattande, välstrukturerad och informativ läro- och uppslagsbok! *Nematoder som växtskadegörare* är ett måste för bland annat växtodlare, rådgivare, myndigheter och studenter inom de gröna näringarna.

Utgivningen har ekonomiskt garanterats av Hushållningssällskapet Skåne, som har ensamrätt på försäljningen. Nematoder som växtskadegörare kan beställas på Hushållningssällskapetets Nematodlaboratorium eller per e-post nemlab@hushallningssallskapet.se eller telefon 010-476 20 85. Pris 250 kr inkl. moms. Porto och administrationsavgift tillkommer.

Lars Wiik
Hushållningssällskapet Skåne